

Beérkezett: 2024. 10. 05. Elfogadva: 2024. 10. 10. Megjelent: 2024. 12. 31.

DOI: 10.21030/anyp.2024.4.7

Petres Csizmadia Gabriella

A *Katedra* folyóirat arculata

A *Katedra* folyóirat egy Szlovákiában közreadott pedagógiai-szaktudományi szaklap, amely a tanévet végigkísérve szeptembertől júniusig jelenik meg minden hónap első napján. Első lapszáma 1993-ban látott napvilágot a Lilium Aurum Kiadó gondozásában, néhány éven belül a Katedra Alapítvány vállalta a működtetését, 2022-től pedig a Katedra Polgári Társulás jelenteti meg. A folyóirat első főszerkesztője Hodossy Gyula volt, napjainkban pedig Petres Csizmadia Gabriella tölti be ezt a pozíciót.

A *Katedra* folyóirat célja, szerzői és célközönsége

A folyóirat célja elsősorban a felvidéki, de az egész Kárpát-medencére is kiterjedő, oktatási-nevelési folyamatokat érintő aktuális és stratégiai jellegű problémák megvitatása, a közoktatással és a felsőoktatással összefüggő alapvető kérdések feltárása, a kurrens szaktárgyi és szaktudományi ismeretek közvetítése, a legfrissebb pedagógiai-didaktikai és oktatáspolitikai kutatások prezentálása, valamint az oktatásügybeli jó gyakorlatok népszerűsítése. A felsorolt célokból látható, hogy a folyóirat élő és naprakész diskurzust kíván folytatni az anyanyelvű oktatási-nevelési folyamatokról, teret szeretne nyitni a magyar nyelvű közösséget érintő oktatási kérdések megvitatására. Ezt sűríti magába a folyóirat címe is, amely az iskolai környezetre, a tanári pódiumra történő utalás mellett magában foglalja a *katedra* kifejezés eredeti jelentését, a *szabad szó, nyitott fórum* felkínálását is (Vajda 2003: 8). A folyóirat pedagógiai céljait 1995-ben így fogalmazta meg az első szerkesztőbizottság:

- „A Katedra havilap a szlovákiai magyar oktatásügy fórumává kíván válni.
- Szeretné betölteni a pedagógiai lapok megszűnésével keletkezett űrt.
- Egy szakszerű, aktuális lappá kíván formálódni.
- Segíteni szeretné a magyar iskolák oktatási- és nevelőmunkáját.
- Szellemi műhelyt akar teremteni a pedagógusok számára.
- Össze akarja fogni a szlovákiai magyar pedagógusokat” (Katedra 1995: 3).

A felsorolás utolsó pontja kiemeli, hogy a folyóirat a szlovákiai magyar pedagógusok fórumaként szeretne működni, és ezt a célját máig kiemelten fontosnak tartja. A tanárokat azonban nemcsak olvasóközönségként, hanem alkotói minőségben is meg kívánja szólítani. Ez azt jelenti, hogy a szerkesztőbizottság egyrészt valamennyi szlovákiai magyar alap- és középiskola elektronikus postájára elküldi az aktuális lapszámot, másrészt arra törekszik, hogy a lap szerzői körébe minél több felvidéki pedagógust, oktatót, kutatót vonjon be. A szerzők közé természetesen magyarországi és más, határon túli magyar alkotók is tartoznak, ám minden lapszámban jelentős arányban szerepelnek a felvidéki szakírók.

A folyóirat további jellemzője, hogy Szlovákiában ez az egyetlen olyan, magyar nyelven megjelenő pedagógiai szaklap, amely szinte valamennyi, a közoktatást érintő szakmai kérdéssel, tárgykörrel foglalkozik, és nem szűkíti egyetlen tudományterületre az érdeklődését. A lap megalakulásakor az első szerkesztőbizottság tantárgybizottságokat hozott létre, amelyek a közoktatás különböző területeivel foglalkozó rovatokat indítottak

el (Audi 2021). Ezek a rovatok az oktatás-nevelés aktuális kérdéseire reagálva folyamatosan változnak, és mindig olyan témákra összpontosítanak, amelyek a közoktatásban előtérbe kerülnek – a koronavírus-járvány idején például kiemelten fontos szerepet nyertek az online oktatás elméleti-módszertani kérdései.

A témák univerzalitásából adódóan a folyóirat célközönségét a Kárpát-medencében működő, magyar nyelvű oktatási kérdésekkel foglalkozó szereplők és irányítók alkotják. A cím alatti impresszum jelzi, hogy az olvasói közönség körében a lap nemcsak a pedagógusokra, hanem a szülőkre is számít, ezért az oktatással és a neveléssel összefüggő szaktudományos ismereteket tudományos-ismeretterjesztő stílusban adja közre.

Formai alakulástörténet

A folyóirat huszonnyolc évfolyamon át nyomtatott változatban, 40 oldalnyi tartalommal jelent meg, a változó olvasói szokásokra reagálva azonban 2021 ősztől a kiadvány átköltözött a digitális világba, és kizárólag elektronikus módon érhető el ezen az oldalon (1). A platformváltás átmeneti időszakának megkönnyítésére a lap továbbra is tördelt változatban, a megszokott arculatával jelentkezett, az egyes írások pdf-formátumban álltak az olvasók rendelkezésére. Az előtördelt szövegváltozatok azonban kevésbé kényelmesen érhetők el az okoskészülékeken, ezért 2024 szeptemberében újabb formai átalakulás történt a folyóiratban: megszűnt a lap tördelt változata, és a kötött oldalszámok helyett az írások darabszáma határozza meg egy-egy lapszám terjedelmét. A XXXII. évfolyam nyitószámától, idén ősztől megváltozott a megjelenés ütemterve is: a folyóirat ezentúl duplaszámok formájában, kéthavi rendszerességgel jelenik meg. Ez a változás azonban csak a megjelenés periodicitását ritkítja, az egy évfolyamon belül közreadott szövegtartalom megegyezik a szokásos, évi körülbelül 150 szakírással.

A Katedra struktúrája

A folyóirat négy nagyobb egységből áll: egy kiemelt témakörből; pedagógiai-pszichológiai orientáltságú szakcikkekből; szaktantárgyakkal összefüggő elméleti tanulmányokból és módszertani jellegű szakcikkekből; valamint a felvidéki iskolákról és oktatásüggyel foglalkozó intézményekkel, szervezetekkel összefüggő esszékből, tudósításokból, felhívásokból. A jubileumi XXX. évfolyamtól kezdve, 2022 szeptemberétől lapszámonként 2-3 cikk anonim recenzálási folyamaton megy keresztül, erről egy, a cikk végén szereplő megjegyzés tudósít.

A kiemelt témakör olyan szakírásokat gyűjt össze, amelyek a közoktatás valamelyik aktuális kérdését járják körül, többnyire más-más nézőpontból. Egy lapszámon belül ez nagyjából az írások negyedét teszi ki, ez a havilapformátumban 3-4 tanulmányt és egy, a témához kapcsolódó interjút, a duplaszámban pedig 6-8 írást – tanulmányt és interjút – foglal magában. A kiemelt témakör adja meg az adott lapszám arculatát: ehhez igazodik a címlapkép, és többnyire a kiemelt témához igazodik a vezércikk és az interjú. A 2024-ben megjelent eddigi lapszámok a múzeumpedagógia, az anyanyelvoktatás, a mentálhigiéné, a mentorálás, a család, a mesélés sokszínűségének a kérdéseivel foglalkoztak. A február 21-ére kitűzött anyanyelv nemzetközi napja alkalmából a *Katedra* XXXI. évfolyamának 6. lapszáma az anyanyelvoktatást helyezte a középpontba. A tematikus blokkot a csallóközi nyelvjárási netköltészet megalapítójával, Kovács Ákossal készített interjú indította (Presinszky 2024), amelyet Oros Bugár Anna magyartanárok körében végzett attitűdfelmérésének az eredményei (Oros Bugár 2024), majd Vančo Ildikó és Kozmács István korszerű nyelvtanoktatással kapcsolatos észrevételei (Vančo–Kozmács 2024b) és módszertani javaslatai követnek (Vančo–Kozmács 2024a). A szerzők a szociolingvisztikai kutatásokkal egybecsengően a felcserélő szemléletű anyanyelvpedagógia helyett a hozzáadó szemlélet hasznosságát erősítették meg az írásaikban. A legutóbb megjelent, szeptemberi–októberi duplaszám fő témáját a Szlovákiában jelenleg zajló tantervreform alkotta, amelyben a Nemzeti Oktatási és Ifjúsági Intézet nyolc szakértője publikált egy-egy, különböző műveltségi terület standardjait

bemutató leírást, értelmező, koncepciót elemző kifejtést. Ezek az írások a magyar nyelv és irodalom, a szlovák nyelv és szlovák irodalom, az idegen nyelvek, a matematika, az ember és társadalom, az ember és természet tantárgyak, oktatási területek standardjainak az ismertetésére vállalkoztak. A standardok bemutatását olyan további visszajelzések egészítették ki, amelyek a pilotírozást vállaló iskolák pedagógusaitól származnak: az egyik beszámoló, a másik interjú formájában adott számot a 2022/2023-as tanév során szerzett gyakorlati tapasztalatokról az új standardok tesztelésével kapcsolatban.

1. kép

A *Katedra* folyóirat 2024/6. száma (1)

A tematikus blokkot az általános pedagógiával és oktatási-nevelési kérdésekkel összefüggő pszichológiai írások követik. Ezek olyan elméleti jellegű vagy a pedagógiai-pszichológiai gyakorlatra rezonáló írások, amelyek a tanárokat, a nevelőket, a szülőket általánosságban meg tudják szólítani – segítséget, tanácsot nyújthatnak számukra a nevelési kérdésekben vagy akár mentálhigiénés szempontból. A 2024-ben megjelent írások közül szemezgetve ide sorolhatjuk Récsei Noéminek *A trauma olyan, mint a hagyma – bennünk élő múlt* című írását, amely a transzgenerációs trauma feldolgozásának kérdéseivel foglalkozik (Récsei 2024); Fodor Lászlónak a *Négy emlékezetes pedagógiai gondolat* című tanulmányát, amely Henry Adams, Howard Gardner, Philip H. Coombs és Paul Valéry oktatásszervezésre vonatkozó „jóslatait” vetíti rá napjaink közoktatási valóságára (Fodor 2024); Schulcz Patriknak *Az egyetemi pályakezdők és a munkaerőpiaci kihívások* (Schulcz 2024) című összefoglalóját, amely a pályakezdők legjellemzőbb dilemmáit és nehézségeit elemzi.

A szaktantárgyakkal összefüggő tanulmányok és módszertani írások a legfrissebb empirikus és teoretikus kutatások eredményeit, valamint különböző pedagógiai jó gyakorlatok prezentálását tartalmazzák. A tanulmányokat többnyire a felsőoktatásban részt vevő oktatók, kutatók teszik közzé, míg a szakmódszertani írások elsősorban a közoktatás szereplőitől érkeznek. A legutóbbi lapszámokból tallózva érdemes kiemelnünk Majer Tímeának a *A fejlesztő értékelés lehetőségei matematikaórán* (Majer 2024) című írását, amely az 5. osztályosok matematikai teljesítményének játékos-kreatív, alternatív értékelésére kínál egy ötletes példát; Puskás Andreának a *Játékos szókinccstanulás mozgással és drámapedagógiával az idegennyelv-órákon* című szakmódszertani tanulmányát, amely számos kreatív eszközt mutat be az élménypedagógiai eszközökkel élő szókinccstanulásra (Puskás 2024), valamint Horváth Noéminek az alsó tagozatos gyerekeknek szóló módszertani útmutatóját, amely motivációs módszereket és játékos technikákat mutat be (Horváth 2024).

A felvidéki oktatási-nevelési kérdésekről számot adó utolsó részben a hazai oktatási intézmények, civil szervezetek tudósításait, beszámolóit, felhívásait adja közre a lap. Ezek az írások mindig a helyi aktualitásokra reagálnak, és a szlovákiai magyar pedagógiai közélet egyfajta keresztmetszetét kínálják. A tudósítások között találunk szakmai konferenciabeszámolót (Bartalos 2024), szaktantárgyi versenyről szóló összefoglalást (Tárkányi 2024), meghívót és felhívást (ilyen például XXIX. Vámbéry napok programja), valamint minden lapszám zárásaként egy-egy szlovákiai közoktatásbeli, magyar tannyelvű intézmény bemutatkozását (a legutóbbi lapszámokban például a Hidaskürti Alapiskola és Óvoda mutatkozott be).

Összegzés

A *Katedra* folyóirat a pedagógusok, az oktatók, a kutatók, a szülők és az oktatási-nevelési szakértők folyóirata, amely elsősorban a szlovákiai magyarságot, de tágabb értelemben a magyar oktatási-nevelési folyamatok iránt érdeklődő valamennyi olvasót megszólítja. A digitális folyóirat fontos küldetésének tartja a felvidéki anyanyelvi neveléssel kapcsolatos kutatási-szaktantárgyi eredmények terjesztését, a legfrissebb tudományos eredmények ismertetését és népszerűsítését, a jó pedagógiai gyakorlatok közvetítését, valamint az élő kapcsolattartást a pedagógusokkal.

A digitális folyóirat megjelenését a Kisebbségi Kulturális Alap és a Magyar Tudományos Akadémia támogatja.

Irodalom

A *Katedra* szerkesztőbizottságának szabályzata, 1995. szeptember. Kézirat.

Audi Dávid 2021. A *Katedra* folyóirat története. <https://katedra.sk/folyoirat/a-katedra-folyoirat-tortenete/> (2024. október 1.)

Bartalos Mónika 2024. Visszatekintés a XVIII. Szlovákiai Magyar Tudományos Diákköri Konferenciára. *Katedra* XXXI/5: 37. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-5-szam/ (2024. október 1.)

Fodor László 2024. Négy emlékezetes pedagógiai gondolat. *Katedra* XXXI/7: 19–24. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-7-szam/ (2024. október 1.)

Horváth Noémi 2024. A motiváció szerepe az alapiskola alsó tagozatán. *Katedra* XXXI/10: 24–27. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-10-szam/ (2024. október 1.)

Majer Tímea 2024. A fejlesztő értékelés lehetőségei matematikaórán. *Katedra* XXXI/8: 15–19. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-8-szam/ (2024. október 1.)

Oros Bugár Anna 2024. „Hát hol tanulja meg helyesen, ha nem magyarórán vagy a magyar szakos pedagógustól?” Egy felmérés tapasztalatai. *Katedra* XXXI/6: 7–13.

Presinszky Károly 2024. Szaval a jó öreg csallóközi... (az iskolában is). Interjú Kovács Ákossal, a csallóközi nyelvjárási netköltésznet megalkotójával. *Katedra* XXXI/6: 4–6. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-6-szam/ (2024. október 1.)

Puskás Andrea 2024. Játékos szókinccstanulás mozgással és drámapedagógiával az idegennyelv-órákon. *Katedra* XXXI/9: 26–28. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-9-szam/ (2024. október 1.)

Récsei Noémi 2024. A trauma olyan, mint a hagyma – bennünk élő múlt. *Katedra* XXXI/10: 18–20. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-10-szam/ (2024. október 1.)

Schulcz Patrik 2024. Az egyetemi pályakezdők és a munkaerőpiaci kihívások. *Katedra* XXXI/5: 30–32. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-5-szam/ (2024. október 1.)

Tárkányi Ádám 2024. „Itt van a Legere, itt van újra”. *Katedra* XXXI/6: 36–37. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-6-szam/ (2024. október 1.)

Vajda Barnabás 2003. Katedra 1994–2003 – Tanulmány a folyóirat első tíz évéről. In: Kulcsár Ferenc (szerk.) *Repertórium 1994–2003*. Liliium Aurum Könyv- és Lapkiadó. Dunaszerdahely. 7–18.

Vančo Ildikó – Kozmács István 2024a. Nyelvtanoktatás – másképp. *Katedra* XXXI/6: 14–16. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-6-szam/ (2024. október 1.)

Vančo Ildikó – Kozmács István 2024b. A magyar nyelvtanoktatás problémái. *Katedra* XXXI/6: 17–20. https://katedra.sk/folyoirat/katedra_folyoirat/xxxi-evfolyam-6-szam/ (2024. október 1.)

(1) A Katedra folyóirat weboldala. <https://katedra.sk/folyoirat/> (2024. október 1.)

The image of the journal *Katedra*

Az írás szerzőjéről

Petres Csizmadia Gabriella

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra, Szlovákia

gpetres[kukac]ukf.sk

<https://orcid.org/0000-0003-4942-0543>